

Szilárd Ákos:

A posta egyszer „csenget”, avagy nem vagyoni kártérítés jogellenes adatkezelésért

Az Európai Parlament és a Tanács 2016/679 általános adatvédelmi rendelete, közismert nevén a GDPR jelen cikk megjelenésekor ötödik éve alkalmazandó, ám egyes rendelkezéseinek értelmezése, alkalmazása napjainkban is fejtörést okoz az ezen jogterülettel foglalkozó jogászok, adatkezelők, adatfeldolgozók, érintettek számára. Sokáig nem került bíróság vagy hatóság elé a GDPR kártérítésre vonatkozó 82. és 83. cikke sem, ám az Európai Unió Bíróságának C-300/21. számú határozata¹ számos kérdést megválaszolt a fent említett előírások kapcsán. Jelen elemzésem tárgya ezen döntés mellett az ahhoz kapcsolódó osztrák szabályozás, majd egy képzelt hasonló esetre a magyar jog által adható válaszok bemutatása.

I. Az eset tényállása és az ítélet rövid elemzése

A bevezetőben említett ügy tényállása szerint az osztrák postavállalat (*Österreichische Post AG*) személyes adatokat gyűjtött és elemzett a lakosság politikai nézeteire vonatkozóan egy program segítségével. Az algoritmus tökéletlenségét mi sem bizonyítja jobban, minthogy az egyik érintett, megtudva, melyik párt szimpatizánsának tartja a posta szoftvere, nem vagyoni sérelemre hivatkozva ezer euró nem vagyoni kártérítést követelt az adatkezelés további megtiltása mellett.

Előbb a polgári ügyekben eljáró bécsi regionális bíróság (*Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien*), majd a bécsi regionális felsőbbbíróság (*Oberlandesgericht Wien*) elutasította az érintett kérelmét, azonban fellebbezése eredményeként a legfelsőbb bíróság (*Oberster Gerichtshof*) 2021-ben előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel fordult az Európai Unió Bíróságához.

Az Európai Parlament és a Tanács 2016/679 rendelete (a továbbiakban: „GDPR”) 82. cikkének értelmezése állt a középpontban, amely cikk első két bekezdése a következőket mondja ki: „Minden olyan személy, aki e rendelet megsértésének eredményeként vagyoni vagy nem vagyoni kárt szenvedett, az elszenvedett kárért az adatkezelőtől vagy az adatfeldolgozótól kártérítésre jogosult. [...] Az adatkezelésben érintett valamennyi adatkezelő felelősséggel tartozik minden olyan kárért, amelyet az e rendeletet sértő adatkezelés okozott. Az adatfeldolgozó csak abban az esetben tartozik felelősséggel az adatkezelés által okozott károkért, ha nem tartotta be az e rendeletben meghatározott, kifejezetten az adatfeldolgozókat terhelő kötelezettségeket, vagy ha az adatkezelő jogszerű utasításait figyelmen kívül hagyta vagy azokkal ellentétesen járt el”.²

A bíróság kérdései az alábbiak voltak:

¹ C-300/21. *Österreichische Post (Személyes adatok kezeléséhez kapcsolódó nem vagyoni kár)*, ECLI:EU:C:2023:370.

² Az Európai Parlament és a Tanács 2016/679 rendelete, 82. cikk (1)-(2) bekezdések.

1. A GDPR rendelkezéseinek megsértése mellett arra is szükség van-e a jogszabály 82. cikke szerinti kártérítés megítéléséhez, hogy a felperes kárt szenvedjen, vagy már önmagában a GDPR rendelkezéseinek megsértése is elegendő a kártérítés megítéléséhez?
2. A tényleges érvényesülés és egyenértékűség elve mellett további uniós jogi előírások is vonatkoznak-e a kártérítés megállapítására?
3. Összeegyeztethető-e az uniós joggal azon álláspont, amely szerint a nem vagyoni kár megítélésének az a feltétele, hogy a jogsértés legalább bizonyos súlyú olyan következménnyel vagy hatással járjon, amely meghaladja a jogsértés által kiváltott bosszúságot?

Akárcsak az alsóbb fokon eljáró bíróságoknak, a luxemburgi fórumhoz forduló legfelsőbb bíróságnak is az osztrák jog nem vagyoni kártérítésre vonatkozó szabályainak alkalmazhatósága volt kérdéses az uniós jog rendelkezései mellett.

Ítéletében az Európai Unió Bírósága megállapította, hogy a GDPR 82. cikk (1) bekezdésében szereplő „vagyoni vagy nem vagyoni kár” és „elszenvedett kár” kifejezéseket „olyanoknak kell tekinteni, mint amelyek az uniós jog önálló fogalmait képezik, és amelyeket az összes tagállamban egységesen kell értelmezni”.³ A hivatkozott bekezdés azért is fontos, mert röviden és lényegre törően tartalmazza a vagyoni és nem vagyoni kártérítés hármasszabályrendszerét: A GDPR megsértésével történő adatkezelés, az annak eredményeként okozott vagyoni vagy nem vagyoni kár, és az ezek között fennálló ok-okozati kapcsolat. A korábban hivatkozott 82. cikk (2) bekezdése részletesebben tartalmazza ezen felelősségi rendszert.

Már az első kérdésre adott válaszban, egy összetett mondatban ellentétes álláspontot foglal el a Bíróság a másodfokon eljáró fórum, illetve a legfelsőbb bíróság bizonytalanságával szemben, nevezetesen a kártérítésre vonatkozó osztrák jog alkalmazhatóságával kapcsolatban. A határozat [41] bekezdése szerint a GDPR (146) preambulumbekkezdésének negyedik mondata alapján a GDPR, illetve az uniós jog szabályait kell a kártérítési keresetekre alkalmazni, függetlenül attól, hogy az uniós jog vagy valamely tagállam jogszabályainak megsértésén alapulnak. Vagyis a GDPR 82. cikkében meghatározott kártérítési rendelkezések az alkalmazandóak, nem az osztrák polgári jogi normák, vagy adott esetben valamely más tagállam jogszabályai.

Bővebben a harmadik kérdésre adott válaszban fejt ki a Bíróság, hogy a kár fogalmát minél kevesebb megszorítással kell értelmezni, így a nem vagyoni kárnak nem lehet semmilyen „súlyossági küszöb”.⁴ Ugyanakkor a GDPR megsértését és az okozott nem vagyoni kárt bizonyítani kell a sérelmet szenvedett érintettnek.⁵

³ C-300/21. *Österreichische Post (Személyes adatok kezeléséhez kapcsolódó nem vagyoni kár)*, ECLI:EU:C:2023:370, [30].

⁴ Uo. [45]-[47].

⁵ Uo. [50].

Az uniós fórum értelmezésére egyrészt az adatvédelmi rendeletben nem definiált kár, nem vagyoni kár és kártérítés fogalmai, valamint az osztrák bírói gyakorlatban nem vagyoni kártérítés esetén gyakran elvárt, ám eltérő mértékű súlyosság feltétele miatt volt szükség.

A GDPR (85) preambulumbekzdése mindössze példálózó jelleggel említ vagyoni és nem vagyoni károkat, amelyek az érintettet sújthatják.⁶ Nem zárt felsorolásról van szó, szemben a bécsi regionális felsőbíróság (*Oberlandesgericht Wien*) nézetével, és nem elvárható egy bizonyos mértékű lelki sérelem sem a cikk tárgyát adó határozat alapján.⁷

A második kérdés az egyenértékűség és a hatékony érvényesülés elvének alkalmazásáról, azon túl felmerülő uniós jogi normákról szolt, és jelen cikk - akárcsak a Bíróság - a második elvvel foglalkozna bővebben. Nemcsak amiatt, mivel az uniós fórum szerint az egyen-értékűség elvének nincs konkrét jelentősége a jogvitában, hanem mert a hatékony érvényesülés elve teszi összetettebbé a jogi helyzetet.⁸ A hatékony érvényesülés elvének lényege, hogy a tagállami belső normák nem tehetik lehetetlenné vagy rendkívül nehézé az uniós jog által biztosított jogok gyakorlását.⁹

Bár fentebb kimondta a Bíróság, hogy a kártérítés jogalapja, feltételrendszere a GDPR 82. cikkében található, az eljárás menetét, a kompenzáció mértékének eldöntését már a nemzeti jogszabályokra, jogalkalmazókra hagyta az uniós jogalkotó. Így válik jelentőssé a hatékony érvényesülés elve egy jogsértő adatkezelés miatti kártérítés iránti perben.

A Bíróság megjegyezte, a főtanácsnoki indítvánnyal egyetértve a kártérítésnek „teljesnek és ténylegesnek” kell lennie, amennyiben lehetséges, de büntető jellegű nem lehet.¹⁰ Továbbá a károkszerzés tilalma implicit szerepel a szövegben, bár nem vagyoni károkozás esetén véleményem szerint nehezen értelmezhető.

Az imént felvázoltakat összefoglalva megállapítható, hogy a Bíróság ítélete alapján a GDPR megsértésével okozott nem vagyoni kár fogalmát a rendelet 82. cikkéből kiindulva szélesesen kell értelmezni és semmilyen feltételt nem lehet támasztani a károsulttal szemben a kártérítési jogban szükséges bizonyításon túl. Ez a GDPR rendelkezésének megsértését jelenti az adatkezelő vagy adatfeldolgozó részéről, amely valamilyen nem vagyoni sérelmet okozott az érintettnek. Miután az Európai Unió Bírósága megválaszolta az osztrák legfelsőbb bíróság kérdéseit, az előzetes döntéshozatalt kérő testületre vár egy különösen jelentős határozat-hozatal, mégpedig az első nem vagyoni kártérítés megítélése a GDPR szabályainak megsértésével okozott kár miatt. A következő fejezetekben

⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2016/679 rendelete, (85) preambulumbekzdés.

⁷ Lásd az osztrák másodfokú fórum indokolását a [10] bekezdésben: https://360.lexisnexis.at/d/entscheidungen-ris/ogh_60b3521x/u_zivil_OGH_2021_JJT_20210415_OGH0002_0_41e61ea320?origin=gs&searchid=20230829174910221&rlclick=graph%2Btitle ., (Letöltve: 2023.08.29.).

⁸ Uo. [55].

⁹ Uo. [53].

¹⁰ Uo. [58].

bemutatom a vonatkozó osztrák jogforrásokat, valamint kitérek arra, hazai környezetben mire számíthatna egy feltételezett károsult.

II. Hogyan végződhet az eset az osztrák jog alapján?

Mint látható, a Bíróság a nem vagyoni kártérítés megállapításának folyamatát az eljáró osztrák testületre bízta, „meghagyva” részére, hogy valamilyen mértékű összeget meg kell ítéljen az érintett károsult számára. A döntés különösen jelentős az osztrák kártérítési jogra nézve, mivel, mint alább olvasható, a nemzeti jog, bírói gyakorlat számos kérdésben bizonytalan, és egyetlen határozat miatt nagymértékű változtatásokra kényszerülhet.

Ausztria magánjoga a nem vagyoni kártérítésnek több formáját ismeri. Míg a magyar polgári jogban a nem vagyoni károkért sérelemdíj járhat, az osztrák jogban az úgynevezett fájdalomdíj (*Schmerzensgeld*) vagy más, nem vagyoni kártérítés követelhető.

A szakirodalomban legtöbbet elemzett, eljáró bírák által leggyakrabban megítélt típus a fájdalomdíj. Ám a jogintézmény bemutatása előtt a nem vagyoni károk meghatározását fejteném ki, amely az elemzett európai uniós döntés kontextusában is fontos. Az osztrák polgári törvénykönyv (*Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch*, a továbbiakban: „ABGB”) 1293. §-ban határozza meg a kár fogalmát, köztük a nem vagyoni kárét is. Eszerint „[k]ár alatt minden olyan hátrányt értünk, amely valakinek a vagyonában, jogaiban vagy személyében keletkezett”.¹¹

Törvényileg szabályozott esetei a személyhez fűződő jogok, a testi és szellemi egység sérelme, a nemi önrendelkezés jogának sérelme, a szabadság jogának sérelme, a képmáshoz való jog megsértése, a névjog, a szerzői jog területén a szerző személyhez fűződő jogainak megsértése, valamint a szabadalmi jog sérelme.¹² Ezeken túl az eljáró bíróság ritkán ítél meg nem vagyoni kártérítést vagy fájdalomdíjat, részben a testi sérelem fogalmának kiterjesztése miatt. Szemléletes példa erre a becsületsértés, mert bár védett személyiségi jogról van szó, az osztrák jogalkalmazói gyakorlat szerint csak abban az esetben ítélhető meg - kizárólag - fájdalomdíj, ha az valamilyen „egészségben” okozott kárral együtt jár, például pszichés sérüléssel, amely remélhetőleg ritka következmény a károsultak körében.¹³

Testi sérülésként minősítették a bíróságok az olyan lelki fájdalmakat is, mint például egy gyermek hosszabb időtartamú lábadozása, vagy az iskolai tanév kihagyása, így lehetővé téve a fájdalomdíj megítélését, nem vagyoni károkként definiálni a fenti megrázkódtatásokat.¹⁴

¹¹ ABGB 1293. §.

¹² Görög Márta: Az osztrák nem vagyoni kártérítés alapjai. *Acta Juridica et Politica*, 2005/8., 4. o.

¹³ Görög Márta: Az osztrák nem vagyoni kártérítés alapjai. *Acta Juridica et Politica*, 2005/8., 13. o.

¹⁴ Uo.

A szakirodalom, bírói gyakorlat kikristályosodott álláspontja tehát az idegi, pszichés tünetek besorolása lett a testi sérülések közé, az ezekkel való összefüggésük alapján.¹⁵ Megtérítési igénye csak a közvetlen károsultnak lehet a károkozóval szemben. A kártérítés mértékéről, összezszerűsége konkrétizálásáról máig viták zajlanak bírósági döntések, jogirodalom keretein belül, ám az bizonyos, hogy a károkozó felróható magatartására, a felek szociális, anyagi helyzetére, a károsult személy életkorára, nemére, családi állapotára tekintet nélkül kell meghatározni.¹⁶ Az előbbi szempontok mellett tipikusan egyösszegben teljesítendő. A testi fájdalomérzet, vagy akár a pszichés fájdalmat, tüneteket okozó esemény tudatosodása nem feltétel a bírói gyakorlat szerint az 1980-as évek második felétől.¹⁷

A lelki sérelmek által okozott nem vagyoni károk megtérítésére sokáig a fájdalomdíj megítélésének kérelmezésével volt lehetőség Ausztriában. Azonban a hivatkozott előzetes döntéshozatali eljárást értinő ügyben az osztrák kérelmező nem fájdalomdíjat, hanem nem vagyoni kártérítést (*immaterieller Schandenersatz*) követelt a másik féltől.¹⁸ Erre jogalapot az ABGB 1293. §-a mellett jogirodalmi álláspontok szerint az 1323. § és 1324. § nyújthatnak.¹⁹ Előbbi kimondja második mondatában, „[h]a a kártérítés csak az elszenvedett kárra vonatkozik, akkor tényleges kártérítésnek nevezik; ha azonban az elmaradt haszonra és az okozott sérelem megtérítésére is kiterjed, akkor teljes elégtételnek”.²⁰ Az ABGB 1324. §-a szerint „[r]osszindulatú szándékkal vagy feltűnő gondatlansággal okozott kár esetén a károsultat teljes elégtétel illeti meg, más esetekben azonban csak tényleges kártérítés”.²¹

Azonban az említett akadémiai nézet, amely a „tényleges kártérítést” (*Schadenersatz*) és az elégtétel típusú nem vagyoni kártérítést egyaránt megítélhetőnek tekinti személyiségi jogok sérelme, vagy a károsultnak okozott pszichés traumák esetén, napjainkig nem vált uralkodóvá Ausztriában.

Míg az eljáró bíróságok a fájdalomdíjat tartanák a megfelelő kártérítési megoldásnak, nem könnyű egy adatkezelés okozta bosszúságot, megalázottságot az ABGB-ben említett testi sérülésnek tekinteni, bármennyire is szélesedett a fogalom jelentése már az ezredforduló előtt. Mivel az elégtételről vagy a kártérítésről nem nyilvánította ki a jogalkotó az irányadó bírói értelmezés szerint, hogy érzelmi károk esetén is megítélhetőek, inkább elutasítják az ezekre irányuló igényeket. Nehezíti mindegyik osztrák résztvevő helyzetét, hogy az Európai Unió Bíróságának döntésében a kártérítés kifejezés „*Schadenersatz*” formában szerepel. Ezzel szemben éppen az elégtétel típusú

¹⁵ Uo.

¹⁶ Görög: i.m. 15.-17., 23.-24. o.

¹⁷ Görög: i.m. 18. o.

¹⁸ C-300/21. *Österreichische Post (Személyes adatok kezeléséhez kapcsolódó nem vagyoni kár)*, ECLI:EU:C:2023:370, a határozat [13] bekezdésében olvasható „Ersatz” kifejezés a „*Schadenersatz*” szinonimája, ahogy az osztrák legfelsőbb bíróság kérdései is a „*Schadenersatz*”-ra irányultak.

¹⁹ Lásd például Helmut Koziol: *Grundfragen des Schadenersatzrechts*. Jan Sramek Verlag, Bécs, 2010, 14., 26. o.

²⁰ ABGB 1323. §, második mondat.

²¹ ABGB 1324. §.

kártérítésnek nem feltétele az elszenvedett kár pontos meghatározása, valamint csak az terjedhet ki az okozott - lelki - sérelem megtérítésére.

A luxemburgi fórum válasza szerint a kártérítésnek „teljesnek és ténylegesnek” kell lennie, valamint a pénzübeli károk megtérítésére vonatkozó szabályokat kell alkalmazni megállapítására.²² Ez a válasz az osztrák jogalkalmazásra nézve lezárja a régóta vitatott kérdését a nem vagyoni károk esetén felmerülő kártérítési típusok alkalmazhatóságának, arra presszionálva a bírói gyakorlatot, hogy engedve a hazai akadémiai kisebbségnek, mind kártérítést, mind elégtételt ítéljen meg a károsultnak, amennyiben a sérelem a GDPR megsértésével áll összefüggésben. Remélhetőleg a fenti megoldást más belső jogi ügyekben is megfontolják az eljáró bírák, helyt adva számos nem összegszerűsíthető kérelemnek. Meglátásom szerint a felperes által kérelmezett ezer euró összeget maradéktalanul meg fogja ítélni részére az osztrák legfelsőbb bíróság. Magyarországon azonban épp a vagyoni kártérítés szabályainak alkalmazása okozhat fejtörést a jogalkalmazásnak egy hasonló hipotetikus esetben a jogsértés bizonyítása és a kártérítés összegszerűsége tekintetében.

III. Mi történne Magyarországon?

A cikk tárgyát képező osztrák ügyben a felperes nem vagyoni kára megtérítését kérte az eljáró bíróságoktól. Hazánkban azonos esetben a sérelemdíj jogintézménye jelenthetne vigaszt az érintettnek, így röviden bemutatom a nem vagyoni kártérítés hazai szabályozását, majd elemezném az uniós döntés miatt előálló lehetséges kérdéseket.

Hatályos magánjogi kódexünk, a 2013. évi V. törvény (továbbiakban: „Ptk.”) második könyvében rendelkezik a sérelemdíjról, ezzel is jelezve, hogy kifejezetten személyiségi jogi jogsértések esetén alkalmazandó a kártérítés ezen formája. A 2:52. § (1) bekezdése kimondja, akit a személyiségi jogaiban megsértenek, sérelemdíjat követelhet az őt ért nem vagyoni sérelemért. A bírói gyakorlatból a szabályozás részévé vált a jogsértés tényén túli bizonyítástól eltekintés a (2) bekezdés alapján. Eszerint a jogsértés tényén kívül további hátrány bekövetkeztének bizonyítására nincsen szükség ahhoz, hogy a károsult jogosult legyen sérelemdíjra. A (3) bekezdés szerint a sérelemdíj megítélésének szempontjai a jogsértés súlya, ismétlődő jellege, a felróhatóság mértéke, a jogsértés sértettre és környezetére gyakorolt hatása.

A korábbi szabályozást kiegészítette ez utóbbi rendelkezés. Egyfelől szélesítette a személyiségi jogok védelmére szolgáló intézmény hatókörét, hiszen a sértett környezetére gyakorolt hatását is vizsgálnia kell a bíróságnak, nemcsak a személyiségben bekövetkezett sérelmet. Ezenkívül úgy is fogalmazhatnánk, nem a felperesre, hanem a jogsértő félre fordít figyelmet a jogalkotó, mivel az ő magatartásának vizsgálatát írja elő korábban – a jogsértés súlya, jellege, felróhatóság mértéke –, mintsem a sértett helyzetének szemrevétele.

²² C-300/21. *Österreichische Post (Személyes adatok kezeléséhez kapcsolódó nem vagyoni kár)*, ECLI:EU:C:2023:370, [58], [60].

Bár a sérelemdíj elválasztásra került a kártérítésről szóló normáktól, megfizetésének feltételeire továbbra is a vagyoni kártérítés szabályait kell alkalmazni. A sérelemdíj megfizetése alóli mentesülés a jogsértő személyre irányadó felelősségi rendszer alapján lehetséges, a kártérítési felelősséggel megegyezik. A szerződésen kívül okozott károk tekintetében a személyiségi jogi jogsértést elkövető személy akkor mentesül a felelősség alól, ha bizonyítani tudja, hogy magatartása nem volt felróható, vagyis úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.

Abban az esetben, ha a nem vagyoni sérelemmel egyidejűleg a sértettnek vagyoni kára is keletkezett, annak megtérítését is lehet követelni az általános kártérítési szabályok szerint a Ptk. 2:53. §-a alapján. A rendelkezés szerint önmagában a jogsértés ténye miatt a sérelemdíj mellett egyéb szankciók is kiszabhatóak. Ilyen a Ptk. 2:51.§ (1) bekezdés a) - e) pontjai szerint a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítása, a jogsértés megállapítása és a jogsértő további jogsértéstől való eltiltása, elégtételadás és a jogsértés nyilvánosságra hozása a jogsértő költségén, a sérelmes helyzet megszüntetése, a jogsértést megelőző helyzet helyreállítása, a jogsértéssel előállított dolog megsemmisítése, valamint a jogsértéssel szerzett vagyoni előny átengedése a sértettnek a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint.

Amennyiben tehát egy magyar állampolgár hazai adatkezelővel vagy adatfeldolgozóval szemben, a GDPR megsértéséből eredő nem vagyoni kár okozása miatt sérelemdíjat követelne, a fent bemutatott normákra alapíthatná igényét, a kialakult bírói gyakorlat alapján megítélt összegekre számíthatna.

Azonban az Európai Unió Bíróságának elemzett döntése kimondja, nem vagyoni kár esetén is a „pénzbeli kártérítésre vonatkozó szabályokat” kell az eljáró bíróságnak alkalmaznia, valamint a kártérítésnek „teljesnek és ténylegesnek” kell lennie. Ezen döntés meglátásom szerint problémához vezethetne a hazai jogalkalmazásban, ám míg az osztrák polgári jogban megerősítheti a nem vagyoni károk megtérítését, a magyarban éppen bizonytalanságot okozna a sérelemdíj mértékének kérdésben. A személyes adatok jogellenes kezelésével okozott érzelmi károk teljes és tényleges orvoslására alkalmas összeg meghatározása kihívás elé állítana egy eljáró testületet, különösen, ha figyelembe vesszük a hazai bírói gyakorlatban sok esetben elégtelennek látszó kompenzációt.²³

Némileg szembemenve az Európai Unió Bíróságának ítéletével, cikkemben amellet foglalnék állást, hogy a pszichés alapú, adatkezeléssel kapcsolatos sérelmekért a magyar jogban továbbra is a sérelemdíj szabályait is figyelembe véve kellene eljárnia a jogalkalmazó szerveknek, ha magánjogi dogmatikánk, szabályozásunk megtette a fent bemutatott distinkciókat. Ebben az esetben elegendő lenne a jogsértés tényének bizonyítása, valamint a sérelemdíj megítélésének szempontjai eltérnek némileg a vagyoni kár kompenzációjára alkalmazandóaktól. A kártérítés teljességére törekvésnek eleget

²³ Általánosan 150.000 - 200.000 forint közötti összegek, noha véleményem szerint keletkezhetnek olyan lelki sérelmek is a károsultakban, amelyek ennél magasabb összeggel is nehezen kompenzálhatóak. Lásd: Szabó Csilla: A sérelem bére – Új bírói gyakorlat a nem vagyoni sérelem megítélése kapcsán. *Polgári Jog*, 2017/9., [17] bekezdés.

tehetne a bíróság oly módon is, hogy a bírói gyakorlat szerinti, általánosnak mondható sérelemdíjnál magasabb összeget ítél meg a GDPR megsértése esetén. Segítséget jelenthetnek ebben a bírák számára a Nemzeti Adatvédelmi- és Információszabadság Hatóság (a továbbiakban: „NAIH”) korábbi döntései, az azokban foglalt jogsértéseket, indokolásokat is alapul vehetnék az okozott kár, sérelemdíj összegének meghatározásakor. Megjegyzem, a jogsértés súlya, jellege a NAIH döntéseiben is vizsgált szempontok, így a bírói gyakorlat számára újabb segítséget jelenthetnének ezen határozatok a megállapított károkozás alátámasztásához.

IV. Előzetes kérdések, utólagos válaszok

Az elemzett ítélet alapját adó eset után nem sokkal több előzetes döntéshozatal iránti kérelem érkezett az Európai Unió Bíróságához a nem megfelelő adatkezeléssel, adatbiztonsággal okozott nem vagyoni kártérítéssel kapcsolatban. Már bizonyára készülnek a főtanácsnoki indítványok, ám mégis megkísérlem a reagálást a Bíróság döntései előtt azokra a kérdésekre, amelyek véleményem szerint megválaszolhatóak a C-300/21. számú ítélete alapján.

IV.1. Károkozás megelőzése, a károkozó vétkessége

Elsőként a németországi szövetségi munkajogi bíróság (*Bundesarbeitsgericht*) fordult 2021 novemberében a Bírósághoz a Z.Q. kontra Észak - Rajnai Egészségbiztosító Orvosi Szolgálat ügyben. Az öt kérdésből az utolsó kettő érinti a GDPR 82. cikkét, mindkettő a német magánjogban ismert eltérő felelősségi mértékekhez kapcsolódik. A negyedik kérdés a GDPR 82. cikk (1) bekezdésében írt károkozás megelőzéséről, ezen esetleges különös megelőzési jelleg figyelembevételéről kérdezi a Bíróságot. Az ötödik kérdés pedig a károkozó vétkességének mértékére, mint újabb szempontra irányul a nem vagyoni kártérítés összegének megállapításakor.²⁴

IV.2. A kár bekövetkezése, fennállása

A második, válaszra váró irat a C-687/21. számú kérelem, a Hageni Bíróságtól (*Amtsgericht Hagen*) a B.L. kontra Saturn Elektro - kereskedelmi Társaság (*Saturn Electro-Handelsgesellschaft mbH*) - ügyben. Itt hét kérdést tett fel a német fórum az uniósnak az előtte fekvő eset kapcsán, és az elsőre, amely a GDPR 82. cikk (1) bekezdésének érvénytelenségét firtatja, már magam is minden bizonnyal nemleges választ adnék.

A második kérdést az elemzett C-300/21. számú döntésben megválaszolja a Bíróság, miszerint a nem vagyoni kár bizonyítása szükséges feltétele a kártérítés megítélésének, nem elegendő a GDPR megsértése (a kérelem alapját képező ügyben a személyes adatokhoz harmadik fél jogosulatlanul hozzáfért).²⁵

²⁴ Lásd: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A62021CN0667&qid=1684417297027> (Letöltve: 2023.06.18.).

²⁵ Lásd: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A62021CN0687&qid=1684418896737> (Letöltve: 2023.06.18.).

Az ötödik kérdés a kár fennállásának megállapítására irányul. Bekövetkezik-e a nem vagyoni kár, ha a károsult érintettben „rossz érzéseket kelt” a tény, hogy személyes adatait harmadik félnek átadták tudta és beleegyezése nélkül? A Bíróság C-300/21. számú döntése [45] pontjában a kár fogalmának lehető legszélesebb értelmezése mellett foglal állást, valamint az osztrák felperes is saját kellemetlen érzéseire, megalázottságára hivatkozott. Így luxemburgi bírák döntése megerősítette az osztrák legfelsőbb bíróságot abban, hogy a nem vagyoni károkozás megtörtént, sérelem keletkezett a felperesnél, amely megtérítendő a nemzeti jogszabályok szerint.²⁶A kérelem ötödik kérdése megválaszolható lenne annyival, hogy a kár bekövetkezése megállapítható a felperesben keltett érzelmek megjelenésekor, hasonlóan az osztrák posta jogszerűtlen adatkezeléséről szóló határozatban foglaltakhoz. Azonban a C-687/21. számú kérelemben megjelenik egy különösnek tűnő tényállási elem: „a személyes adatokat tartalmazó dokumentumot átvevő harmadik fél nem szerzett tudomást az adatokról, mielőtt az információkat tartalmazó papírt visszaadta”.²⁷

Ugyan nehéz elképzelni, hogyan nem szerezhet tudomást egy természetes személy olyan személyes adatokról, amelyeket egy papírlapon átadnak részére, ám vélelmezzük a kérelemben említett helyzetet. Amennyiben nem történik adatvédelmi incidens, jogsértés az adatkezelő részéről a személyes adatok illetéktelen harmadik személlyel történő közlésével, hiszen nem szerzett tudomást az érintett személyes adatairól, lehet szó egyáltalán a GDPR szabályainak megsértéséről, mint a károkozás talán legfontosabb feltételéről? Meglátásom szerint nem. Más lenne az eset megítélése, ha a jogszerűtlen adatkezelési cselekményről értesül az érintett, például a helyszínen van, amikor megtörténik, az adatkezelő munkatársának hanyagsága kétségeket ébreszthet benne a vállalat adatbiztonsági hatékonyságát illetően. Amennyiben ezen súlyos, tartós kétely pszichés tüneteket okozna nála, jogosult lehetne sérelemdíjra. Ám nem a GDPR, hanem a német magánjog (vagy más tagállami polgári jogok) szabályai alapján.²⁸

A hatodik kérdés a jogsértés súlyosságáról, a hetedik a nem vagyoni kártérítés szankciójának típusáról kérdezi az unió bíróságát. Előbbire véleményem szerint a kérdést feltevő német testületnek kell majd választ adnia, ahogy az osztrák legfelsőbb bíróságnak is a kártérítés mértékére. Az utolsó kérdést, amely a kártérítés típusára, annak mértékére irányul, a Bíróság gyakorlatilag megválaszolja az C-300/21. számú döntés [58] és [60] pontjában, mikor arról értekeznek, annak teljesnek és ténylegesnek kell lennie, továbbá a vagyoni kártérítés szabályait kell alkalmaznia rá.²⁹ Megjegyzem, a német polgári törvénykönyv is így rendelkezik.³⁰

²⁶ C-300/21. *Österreichische Post (Személyes adatok kezeléséhez kapcsolódó nem vagyoni kár)*, ECLI:EU:C:2023:370, [45].

²⁷ Lásd: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A62021CN0687&qid=1684418896737> (Letöltve: 2023.06.18.).

²⁸ A német polgári törvénykönyv (*Bürgerliches Gesetzbuch*, rövidítve: BGB) 253. § (2) bekezdése említi a nem vagyoni károk között a testi, lelki egészségben okozott sérelmeket.

Lásd: https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_253.html (Letöltve: 2023.06.18.).

²⁹ C-300/21. *Österreichische Post (Személyes adatok kezeléséhez kapcsolódó nem vagyoni kár)*, ECLI:EU:C:2023:370, [58], [60].

³⁰ A 249. § első bekezdésében. Lásd: https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_249.html (Letöltve: 2023.06.18.).

IV.3. Mentesülés

Nehezebbnek bizonyul a saarbrückeni tartományi bíróság (*Landesgericht Saarbrücken*) két kérdése a C-741/21. számú előzetes döntéshozatali kérelemben. Elsőként a nem vagyoni kár fogalmával kapcsolatban kéri preambulum bekezdések értelmezését a német szerv a Bíróságtól, ez a kérdés talán megválaszolható lenne az C-300/21. számú döntésben foglaltak alapján.³¹ A második kérdés lényege a kártérítési kötelezettség alóli mentesülés, mert az ügyben egy irányított személy okozhatta a sérelmet az érintettnek. Véleményem szerint, mivel a GDPR 82. cikke nem szól bővebben a mentesülésről, így az C-300/21. számú döntés tartalma alapján arra következtetnék, ebben a kérdésben is a nemzeti szabályozást kellene alkalmaznia a tagállami bíróságnak.

IV.4. A kártérítés jellege

A C-182/22. számú kérelem a müncheni bíróságtól érkezett Luxemburgba, öt kérdéssel. Az első a kártérítés büntető jellegére kérdez rá, amelyet nem tekintett megengedhetőnek a Bíróság az C-300/21. számú döntésében.³² A második kérdés a kártérítés elégtételi funkciójára irányul, ezt is megválaszolja a korábban elemzett esetben a Bíróság. Ezt kettő további alkérdés követi, amelyek a német magánjogban megjelenő szándékosság és súlyosan gondatlan károkozás eltérő értékelésére kérdeznek rá.³³ Tekintettel arra, hogy a károkozó felelősségének mértékéről, annak figyelembevételéről a GDPR nem rendelkezik, a Bíróság bizonyára a nemzeti jogszabályok alkalmazását fogja kimondani a tagállami testületnek adott válaszában. A harmadik kérdés a nem vagyoni sérelemre, a negyedik a kártérítés megállapítására irányulnak, amelyet bizonyára a nemzeti jogszabályok alapján kell majd a müncheni bíróságnak eldöntenie. Ugyanakkor arra a kérdésre, miszerint megítélhető-e „jelképesnek tekintett kártérítés” a károsultnak, a korábban már említett teljes és tényleges kártérítés kimondása alapján az Európai Unió Bírósága nemmel válaszolhat.³⁴

V. A C-300/21. számú ítélet tanulságai

Azon túl, hogy felhívja az adatvédelmi jogszabályok tiszteletben tartására a figyelmet, jelen cikkben elemzett határozat különös jelentőséggel bír az unió területén élő természetes személyekre nézve. Precedenst teremt az adatkezelés által okozott nem vagyoni károk megtérítésére nézve, nemcsak az osztrák bíróságok és magánjog, hanem a többi nemzeti jogalkalmazó számára is. Lényege, hogy bármilyen, az általános adatvédelmi rendelet megsértéséből eredő érzelmi kár, személyiségi jogi sérelem miatt az érintettek jogosultak lehetnek valamilyen típusú nem vagyoni kártérítésre,

³¹ Lásd: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A62021CN0741&qid=1684418913535> (Letöltve: 2023.06.18.).

³² Lásd: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A62022CN0182&qid=1684423252535> (Letöltve: 2023.06.18.).

³³ Az ún. súlyos gondatlanság (*grobe Fahrlässigkeit*) a német polgári törvénykönyv (*Bürgerliches Gesetzbuch*, rövidítve: BGB) 277. §-ban definiált. Lásd: https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_277.html (Letöltve: 2023.06.18.).

³⁴ Lásd: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A62022CN0182&qid=1684423252535> (Letöltve: 2023.06.18.).

Magyarországon például sérelemdíjra. Ezen összegeknek pedig alkalmasnak kell lenniük a sérelem teljes és tényleges kompenzálására, amennyire lehetséges.

Bár a vagyoni kártérítés szabályainak alkalmazása egyes jogrendszerekben megkönnyítheti a jogérvényesítést, mint az ítélet alapját adó osztrák esetenél látható, másokban, például a magyar polgári jog esetén jogalkalmazói bizonytalanságot is előidézhet a kompenzáció mértékére, annak meghatározására vonatkozó értelmezés. Újabb kérdéseket vethet fel a károkozó felelősségének eltérő mértéke, annak értékelése egyes jogrendszerekben, amint az a korábban bemutatott német előzetes döntéshozatali kérelmekből kitűnhet.

Meglátásom szerint egy hasonló hazai eljárásban érdemes lenne a sérelemdíj bizonyítására, összegszerűségének szempontjaira vonatkozó szabályozást alkalmazni, szerencsémre ez a kényes helyzet írásom megjelenésekor még nem állt elő. A sérelemdíj számítási alapjaként vagy összegeként a NAIH korábbi döntéseiben kiszabott bírságokat tartanám figyelembe vehetőnek az eljáró bíróságok részéről.

Napjainkban, mikor számtalan hétköznapi tevékenységünk során kezelik, elemzik, értékesítik személyes adatainkat, fontos, hogy az érintettek is eszközöket kapjanak az adatkezelőkkel, adatfeldolgozókkal szemben, esetleges vagyoni káruk, nem vagyoni sérelmeik megtérítése érdekében. Ezen igények érvényesítését segítheti az Európai Unió Bíróságának C-300/21. számú határozata, valamint reményeim szerint a jelen cikk is.